MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№1

2026 yanvar

Milliy nashrlar

OAK: https://oak.uz/pages/4802

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

ISSN: 3060-463X

Elektron nashr, 623 sahifa.
2026-yil, yanvar

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Bosh muharrir:
Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:
Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor
Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor
Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,
Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent
Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD
Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)
Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.
Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor
Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.
Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikasiya va kompyuter tizimlari, telekommunikasiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MUNDARIJA

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА УЗБЕКИСТАНА....26
Каракулов Фарход Зайпудинович

TRANSPORT TIZIMIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH VA TAKOMILLASHTIRISH USULLARI....33
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna

QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARNING SIFAT MENEJMENTI TIZIMINI BAHOLASH....38
Achilov Ilmurad Nematovich

TURIZM OBYEKTLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI....45
Toshtemirov Xojiakbar Qahramon o'g'li

КАЧЕСТВО КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКОВ УЗБЕКИСТАНА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРОБЛЕМНЫХ КРЕДИТОВ....51
Алиева Сусанна Сейрановна

ВЛИЯНИЕ ЛИБЕРАЛИЗАЦИИ И РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ НА РАЗВИТИЕ ОВЦЕВОДСТВА И КАРАКУЛЕВОДСТВА В ГЛОБАЛЬНОМ МАСШТАБЕ....58
Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич

BARQAROR INVESTITSIYALAR: IQTISODIYOTDAGI ROLI VA DOLZARBLIGI....65
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna

KRAUDFANDING – BARQAROR RIVOJLANISHNI AMALGA OSHIRISH UCHUN INNOVATSION MOLIYAVIY VOSITA SIFATIDA....71
Ashurova Oltin Yuldashevna

FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASHDA MOLIYAVIY BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI....78
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI UCHUN BARQAROR BREND QIYMATINI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI....84
Bekmurod Davlatmuratovich Ollaberganov, Zilola Baxramovna Abdikarimova

TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA KORPORATIV BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI....89
Atajanov Kamal Atavayevich

AVTOTRANSFORMATORLARNING TASHQI MAGNIT MAYDONINING MATEMATIK MODELI....96
Pirmatov Nurali Berdiyarovich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Baxriddinov Begzod Alibek o'g'li

O'ZBEKISTON VA JAHON AMALIYOTIDA BUDJET MUASSASALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING RIVOJLANISHIGA RETROSPEKTIV TAHLIL....101
Berdiyev Toshkenboy Panjiyevich

TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: RISKGA ASOSLANGAN YONDASHUV VA AMALIY MEXANIZMLAR....108
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li

TIJORAT BANKLARI DEPOZIT BAZASINI MUSTAHKAMLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI....113
Shayxiyev Boburbek Ulug'bekovich

DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA OLIY TA'LIM TIZIMINI TRANSFORMATSIYA QILISHNING KONSEPTUAL MODELI....120
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li

GEODEZIYA VA GIS TEXNOLOGIYALARINING INTEGRATSIYASI 125
Ziynura sabirova

RESPUBLIKADA UY-JOY QURILISHI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA DAVLAT VA XUSUSIY SEKTOR HAMKORLIGINING O‘RNI 129
Otajonov Tohirjon Xo‘janazar o‘g‘li

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА АО «УЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙУЛЛАРИ» В УСЛОВИЯХ СТРУКТУРНЫХ РЕФОРМ 133
Кадирова Шарофат Амоновна

KASBLARNI MODERNIZATSIYA QILISH VA MEHNAT BOZORINING YANGI MODELINI BARPO ETISH 139
Ruziyev Oybek Abdumuminovich, Nurboyev Jaloliddin Mamadiyevich

O‘ZBEKISTONDA AVTOMOBIL BIZNESINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 143
Saidov Dilshodbek Razzakovich

QISHLOQ JOYLARIDA MEHNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI 148
Amaniyazova Rayxan Bayniyazovna

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЭКСПЛУАТАЦИОННОЙ УСТОЙЧИВОСТИ МАЛОМОЩНЫХ СЕТЕВЫХ СОЛНЕЧНЫХ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ СТАНЦИЙ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА 153
Кудратов Афзалхужа Рустамович, Далмурадова Наргиза Нуриллаевна, Шогучкаров Санжар Кодирович

MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISHGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA’SIRI 161
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich

INNOVATSION BANK EKOTIZIMLARINING TIJORAT BANKLARI RIVOJLANISHIDAGI ROLI 165
Aliyev Hasan Rayimjonovich

ANALYSIS OF FACTORS OF INTENSIVE ECONOMIC GROWTH IN UZBEKISTAN 171
Sharipov Kamil

SUN’IY INTELLEKT – TO‘RTINCHI SANOAT INQILOBINING ASOSI 176
Kalonov Muxiddin Baxriddinovich

KORXONALARDA MOLIYAVIY BOSHQARUVNING TASHKILIY VA IQTISODIY MASALALARI 187
Jumayev Samariddin Ziyodullaevich

YASHIL IQTISODIYOT KONSEPSIYASI ASOSIDA KICHIK BIZNES FAOLIYATINI OSHIRISH YO‘LLARI 193
Isroilov Dilshodbek Rustamovich

TALABALARDA O‘Z-O‘ZINI TARTIBGA SOLISH KO‘NIKMALARINING RIVOJLANISHIDA INTERAKTIV TA’LIM PLATFORMALARINING O‘RNI 198
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Gulnora Abdullo qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi

XIZMAT KO‘RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING XORIJIY TAJRIBASI 203
Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich

XORAZM VILOYATIDA KAMBAG‘ALLIK DARAJASINING O‘ZGARISHI VA BU JARAYONGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI 208
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna

IQTISODIY-MATEMATIK VA SSENARIYLI YONDASHUVLARDAN FOYDALANIB SANOAT RIVOJLANISHINI BAHOLASH VA PROGNOZLASH 213
Turdiyev Ulug‘bek Qayumovich, Qayumova Nurafshona Ulug‘bek qizi

EKSPORTNI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARINING DOLZARBLIGI 217
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o‘g‘li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

LEGAL AND INSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF ECONOMIC COOPERATION BETWEEN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN AND INTERNATIONAL FINANCIAL INSTITUTIONS 222
Yovkochev Sherzod

ICHKI AUDIT FUNKSIYALARINING ICHKI NAZORATNI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI 228
Tursunov Shohruxmirzo Baxtiyor o'g'li

MOSH DONINI YANCHIB OLISHDA QO'LLANILADIGAN QURILMANI LOYIHALASH 232
Qurbanov Abdimalik Jo'rayevich

DAVLAT BOSHQARUVIDA SAMARADORLIKNI BAHOLASH: INSTITUTSIONAL MEXANIZMLAR, RAQAMLI YECHIMLAR VA AMALIY KUTILMALAR 239
Sarvar Saidov Xayrulloyevich

O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH KONSEPSIYASI DOIRASIDA UNING INFRATUZILMASINI TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR 244
Tashov Mizrob Maxmudovich

DAVLAT BOSHQARUV ORGANLARIDA INSON KAPITALINI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI 251
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich

ФИНАНСЫ И ВЫСШАЯ МАТЕМАТИКА В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА 257
Айматова Фарида Хуразовна

ZAMONAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING ROLI 263
Salayeva Dilafro'z Aybekovna

ДИАГНОСТИКА СИНХРОННОГО ДВИГАТЕЛЯ НА ОСНОВЕ ИЗМЕРЕНИЯ ВНЕШНЕГО МАГНИТНОГО ПОЛЯ 267
Пирматов Нурали Бердярович, Бекишев Аллаберген Ергашевич, Мамуров Алмас Жумабой угли

XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI ASOSIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI VA XUSUSIYATLARI 275
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna

СТРАТЕГИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В СДЕЛКАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ 279
Ли Илларион Георгиевич

KO'P YADROLI CPU VA GPU ARXITEKTURALARIDA DIFFERENSIAL TENGLAMALARNI SONLI YECHISH UCHUN PARALLEL ALGORITMLARNI ISHLAB CHIQISH VA SAMARADORLIGINI BAHOLASH 284
Ismailov Shixnazar Rashid o'g'li, Ubaydullayev Farrux Fathulla o'g'li, Odilov Asliddin Isoq o'g'li

СИСТЕМАТИЧЕСКОЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ — ОСНОВА ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКОНОМИКИ 291
Муталов Абдуазим

O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYALARNING HUDUDIY TARKIBI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI 295
Ermamatov Shonazar Jumakulovich

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSIYA SIYOSATI: INSTITUTSIONAL VA RAQAMLI ISLOHOTLAR 302
Sobirov Yo'ldoshboy Ro'zimboevich

QASHQADARYO VILOYATINING IJTIMOIY-IQTISODIY SALOHIYATI VA BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI 310
Tuyev Abdurahmon Yusubopvich

TEMIR YO'L STANSIYALARIDA STRELKALI O'TKAZGICH QURILMALARI BO'YICHA YO'L QO'YILGAN NOSOZLIKLAR VA ULARNING TAHLILI 315
Yunusova Gulshanoy Umarali qizi

SANOAT KORXONALARIDA ASOSIY FONDLARDAN VA ISHLAB CHIQARISH QUVVATIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO‘LLARI 320
Ulashev Xubbim Askarovich

TURLI YO‘L SHAROITLARIDA TO‘QNASHUV PAYTIDA TORMOZLASH VA BOSHQARUV PARAMETRLARI 324
Uralbayev Anvar Ubaydullayevich

YANGI YARATILGAN MAHALLIY DURAGAY PILLALARNI YAKKA CHUVISH NATIJALARINING TAHLILI 328
Sobirov Qo‘ziboy Erkinovich

UY-JOY KOMMUNAL XIZMAT KO‘RSATISHNI ZAMONAVIY YO‘LLARI 332
Boboqulov S.B.

TARJIMON DASTURLARIDA MULTITILLARNI TASNIFLASH: MAVJUD YONDOSHUVLAR VA MUAMMOLAR 338
Maxmudjanova Sayyora Yashin qizi

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ICHKI AXBOROT TIZIMLARINING MODERNIZATSIYASI ORQALI ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISH 343
Yo‘ldoshev Nodirbek Ne’matjon o‘g‘li

NEFT VA GAZ TERMINOLOGIYASINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI 349
Jo‘rayeva Malohat Muhammadovna, Quryozova Gulshan Akmal qizi

УСИЛЕНИЕ РОЛИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ В ДОСТИЖЕНИИ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА В УЗБЕКИСТАНЕ 355
Гимранова О. Б.

TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA OPERATSIYALARINING AHAMIYATI 361
Yuldashev Fozil Turapovich

QO‘SHILGAN QIYMAT SOLIG‘INI HISOBLASH VA UNDIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI 373
Jumanazarov Alisher Toshtemir o‘g‘li

ВЛИЯНИЕ КАЧЕСТВА ПУБЛИЧНОГО ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ НА ДИНАМИКУ ЭКОНОМИКИ 377
Наимов Шохрух Шарофиддинович

DIVIDEND SIYOSATINI SHAKLLANTIRISHDA FOYDA SIFATI VA FOYDANI BOSHQARISHNING TA’SIRI 383
Eshev Furqat A’zamovich

ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ УМНЫМ ГОРОДОМ НА БАЗЕ ЦИФРОВЫХ ПЛАТФОРМ С ОРИЕНТАЦИЕЙ НА ЧЕЛОВЕКА 388
Рахимова Мадина Шухрат кизи

XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA HISOB SIYOSATINING USLUBIY JIHATLARI 393
Toshpo‘latov A. A.

MOLIYAVIY HISOBOT ISHONCHLILIGINI OSHIRISH YO‘NALISHLARI 398
Zufarova Zilola Rahim qizi

RAQAMLI PUL TIZIMINING KORRUPSIYA VA YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHDAGI INSTITUTSIONAL AHAMIYATI 403
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Abdiyev Mansur Musurmonovich

KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA SOLIQ HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 408
Toshtemirov To‘lqin Toirjonovich

АКТИВИЗАЦИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНВЕСТИЦИЙ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ В УСЛОВИЯХ ПРИАРАЛЬЯ (НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН) 411
Жоллыбеков Хурмет Бахыт улы

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

KORPORATIV MUNOSABATLAR ISHTIROKCHILARINING HUQUQLARINI HIMOYA ETISH VA TA'MINLASHNING HUQUQIY-IQTISODIY SHAKLLARI 416
Rustamova Dilbar Rustamovna

IQTISODIY TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA STRATEGIK MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI 423
Ismadiyarov Alisher Abduraxmon o'g'li

METALLURGIK TEXNOGEN CHIQINDILARDAN KAMYOB METALLARNI AJRATIB OLISH TEXNOLOGIYASI 427
Qayumov Oybek Azamat o'g'li, Ro'ziyev Ulug'bek Mamarasulovich, Abdullayev Farruh Odiljon o'g'li

TRANSCHEGARAVIY ELEKTRON SAVDONI TAKOMILLASHTIRISHDA XO'JALIK ALOQALARI LOGISTIKASI 434
Yakubov Maksadxan Sultaniyazovich, Jumaboev Behzod

YASHIL IQTISODIYOTGA INVESTISIYALARNI JALB QILISH 443
Raimjanova Madina Asrarovna

O'ZBEKISTONDA ZARGARLIK XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI 448
Azizova Roxila Baxodir qizi

XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATIDA INVESTITSIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH 452
Isakova Naima Ikromjonovna

RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLAR IQTISODIYOTIDA AJ "HUDUDIY ELEKTR TARMOQLARI" MOLIYAVIY BARQARORLIGINI MUSTAHKAMLASH YO'LLARI 459
Bo'ranboyeva Shoira Rustamovna

"QISHLOQ HUDUDLARIDA XOTIN-QIZLARNING BARQAROR TURMUSH TARZINI TA'MINLASHDA NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARINING O'RNI VA AHAMIYATI" 466
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi, Niyozova Ruxsora

SMART TOURISM КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИСТСКИХ РЕГИОНОВ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И РЕГИОНАЛЬНАЯ АДАПТАЦИЯ 471
Усманова Азиза Баходировна

XUFIYONA IQTISODIYOT KO'LAMINI QISQARTIRISHDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI RIVOJLANTIRISHNING TUTGAN O'RNI 477
Atamurodov To'lqin To'ymurodovich, Mamatkulov Salimjon Rahmonkulovich, Abdiyev Mansur Musurmonovich

IQTISODIYOTDA TURIZM O'RNINI STATISTIK TAHLILINING XALQARO STANDARTLARI VA TAJRIBALARI 482
Jumanova Zilola Tuychiyevna

INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH TIZIMIDA BANK KREDITLARINING O'RNI VA AHAMIYATI 489
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li

XALQARO MOLIYA BOZORLARIDAN MOLIYAVIY RESURSLARNI JALB ETISHDA SUVEREN KREDIT REYTINGLARINING O'RNI 494
Mamadaliyev Poziljon Mansurjon o'g'li

XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR BILAN O'ZARO MUNOSABATLAR RIVOJLANISH HOLATI TAHLILI 500
Ismailova Ma'mura Eldorovna

MILLIY SANOAT RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INSON KAPITALINING O'RNI 506
Yunusov Foziljon G'ulomqodirovich

XONDIZA KONI POLIMETALL RUDALARINI FLOTATSIYALASHDA REAGENT REJIMINI TAKOMILLASHTIRISH 511
Shodiyev Abbos Ne'mat o'g'li, Egamberdiyev Baxtiyor Barat o'g'li

EKSPORT–IMPORT OPERATSIYALARI BO'YICHA MUDDATI O'TGAN DEBITOR QARZDORLIKNI ANIQLASHDA RAQAMLI SOLIQ NAZORATI MONITORINGINING QO'LLANILISHI VA SAMARADORLIGI 517
Tashmuxamedov Dilmurod Mirabzalovich

SOLIQ SALOHIYATIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING TA'SIRI 522
Jurayev Xusan Atamuratovich

IMPROVING MECHANISMS FOR ATTRACTING FOREIGN INVESTMENTS 528
Sobirov A. Abdurasul

MINTAQADA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYALARNING AHAMIYATI 533
Masharipov Sardorbek Farxadovich

TECHNOLOGY-DRIVEN VISITOR MANAGEMENT SYSTEMS FOR ENHANCING MUSEUM EXPERIENCE AND PERFORMANCE 539
Ibroximova Aziza Abbasovna

XALQARO MOLIYAVIY INSTITUTLARNING O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI 545
Kurbonbekova Moxichexra Turobjonovna

NAVOIY KON-METALLURGIYA KOMBINATIDA "AQLLI KON" KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISH TAJRIBASI 551
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna

INVESTITSIYA JARAYONLARINING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHGA STRATEGIK TA'SIRI 556
Ibrohimov Behzodbek Baxromjon o'g'li

SAMARQAND VILOYATI SAVDO KORXONALARI FAOLIYATINING TASHKILIY VA IQTISODIY XUSUSIYATLARI 562
Toxirova Gullola Mirkamolovna

ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ СТРЕЛКОВОГО СПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 568
Юсупов И.

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЕЙ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ 573
Тарават Абдул-Салам

MAHALLIY AHOLINING ISHTIROKINI TA'MINLASH TIZIMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI TURISTIK MINTAQALARNI RIVOJLANTIRISH ZARURATI 581
Abduxamidov Sarvar Adxamovich

MUQOBIL ENERGIYA VOSITALARINI JORIY ETISH HOLATINING STATISTIK TAHLILI 586
Ashurov Azizbek Ergash o'g'li

YANGI O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI AXBOROT-RESURS MARKAZLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH MODELI 592
Qurbonova Muazzam Fazliddinovna

MEHMONXONA SANOATIDA ESG TUSHUNCHASI VA UNING AHAMIYATI 596
Xusenova Mexrangiz

DAVLAT–XUSUSIY SHERIKCHILIK ASOSIDA HUDUDLARNING INVESTITSIYAVIY JOZIBADORLIGINI OSHIRISH VA XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB ETISH....................................600
Amirova Dilshoda

MINTAQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANISHIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINING ROLINI EMPIRIK JIHATDAN TAHLILI 605
Bekbergenov G'ayrat Shuxratovich

NITROGEN FIXATION CHARACTERISTICS OF AZOLLA CAROLINIANA UNDER THE INFLUENCE OF HEAVY METAL (CR^{6+}) 610
Sh. Azimov, E. Egamberdiev, S. Turabdajanov

EKOLOGIK TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT SIYOSATI VA NORMATIV-HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING TA'SIRI 616
Mirzayeva Nilufar Sabirjanovna

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

EKOLOGIK TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT SIYOSATI VA NORMATIV-HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING TA'SIRI

Mirzayeva Nilufar Sabirjanovna
Namangan davlat texnika universiteti
2-kurs tayanch doktaranti
Email: nilufarmirzayeva1222@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada ekologik tadbirkorlikni rivojlantirishda davlat siyosati hamda normativ-huquqiy tartibga solish mexanizmlarining iqtisodiy, institutsional va ijtimoiy ta'siri kompleks tarzda tahlil qilinadi. Tadqiqotda ekologik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlari, xususan, "yashil iqtisodiyot" tamoyillarini joriy etish, resurslardan oqilona foydalanish, atrof-muhitni muhofaza qilish va barqaror rivojlanishni ta'minlash masalalari ilmiy-nazariy asosda yoritiladi. Shuningdek, normativ-huquqiy hujjatlarning ekologik biznes subyektlari faoliyatiga ta'siri, ularning investitsion faollikni oshirishdagi o'rni hamda institutsional muhitni shakllantirishdagi ahamiyati baholanadi. Maqolada amaldagi qonunchilik bazasi, davlat dasturlari va rag'batlantiruvchi mexanizmlar tahlili asosida ekologik tadbirkorlikni rivojlantirishda mavjud muammolar va cheklovlar aniqlanadi. Tadqiqot natijalari ekologik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashning huquqiy va siyosiy asoslarini takomillashtirish, davlat va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish hamda yashil innovatsiyalarni keng joriy etish bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar va takliflar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ekologik tadbirkorlik, davlat siyosati, normativ-huquqiy tartibga solish, yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, atrof-muhitni muhofaza qilish, institutsional mexanizmlar, ekologik innovatsiyalar, investitsion faollik, davlat dasturlari, huquqiy baza, davlat va xususiy sektor hamkorligi, iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlari.

Abstract. This article comprehensively analyzes the economic, institutional and social impact of state policy and regulatory mechanisms on the development of ecological entrepreneurship. The study covers the priority areas of state policy aimed at supporting ecological entrepreneurship, in particular, the implementation of the principles of the "green economy", rational use of resources, environmental protection and ensuring sustainable development on a scientific and theoretical basis. It also assesses the impact of regulatory legal acts on the activities of ecological business entities, their role in increasing investment activity and their importance in forming the institutional environment. The article identifies existing problems and limitations in the development of ecological entrepreneurship based on an analysis of the current legislative framework, state programs and incentive mechanisms. The results of the study serve to develop scientific and practical conclusions and proposals on improving the legal and political framework for supporting ecological entrepreneurship, strengthening public-private cooperation, and the widespread introduction of green innovations.

Keywords: ecological entrepreneurship, public policy, regulatory and legal regulation, green economy, sustainable development, environmental protection, institutional mechanisms, ecological innovations, investment activity, public programs, legal framework, public-private sector cooperation, economic incentive mechanisms.

Аннотация. В данной статье проводится всесторонний анализ экономического, институционального и социального воздействия государственной политики и регулирующих механизмов на развитие экологического предпринимательства. Исследование охватывает приоритетные направления государственной политики, направленной на поддержку экологического предпринимательства, в частности, реализацию принципов «зеленой экономики», рационального использования ресурсов, охраны окружающей среды и обеспечения устойчивого развития на научно-теоретической основе. Также оценивается влияние нормативно-правовых актов на деятельность экологических бизнес-субъектов, их роль в повышении инвестиционной активности и их значение в формировании институциональной среды. В статье выявляются существующие проблемы и ограничения в развитии экологического предпринимательства на основе анализа действующей законодательной базы, государственных программ и механизмов стимулирования. Результаты исследования служат основой для разработки научно-практических выводов и предложений по совершенствованию правовой и политической базы поддержки экологического предпринимательства, укреплению государственно-частного сотрудничества и широкому внедрению «зеленых» инноваций.

Ключевые слова: экологическое предпринимательство, государственная политика, нормативно-правовое регулирование, зеленая экономика, устойчивое развитие, охрана окружающей среды, институциональные механизмы, экологические инновации, инвестиционная активность, государственные программы, правовая база, государственно-частное сотрудничество, механизмы экономического стимулирования.

KIRISH

Bugungi globallashuv va iqlim o‘zgarishlari sharoitida ekologik barqarorlikni ta’minlash masalasi nafaqat ekologiya, balki iqtisodiy siyosatning ham ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylanmoqda. Xususan, ekologik tadbirkorlik atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish hamda iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi muvozanatni ta’minlovchi muhim mexanizm sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ekologik tadbirkorlikni rivojlantirish jarayoni bozor mexanizmlari bilan bir qatorda davlat siyosati va normativ-huquqiy tartibga solish tizimining samaradorligiga bevosita bog‘liq bo‘lib, ushbu omillar tadbirkorlik subyektlarining ekologik yo‘naltirilgan faoliyatini rag‘batlantirishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlar doirasida tadbirkorlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash, xususiy mulkni himoya qilish va qulay ishbilarmonlik muhitini shakllantirish davlat siyosatining muhim ustuvor yo‘nalishi sifatida belgilandi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 5-oktabrdagi “Tadbirkorlik faoliyatining jadal rivojlanishini ta’minlashga, xususiy mulkni har tomonlama himoya qilishga va ishbilarmonlik muhitini sifat jihatidan yaxshilashga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF–4848-son[1] Farmoni bilan tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish, davlat organlarining biznes subyektlari faoliyatiga noqonuniy aralashuvini cheklash hamda investitsiya muhitini yaxshilashga qaratilgan tizimli chora-tadbirlar belgilab berildi. Mazkur hujjat ekologik yo‘naltirilgan tadbirkorlik subyektlari uchun ham huquqiy kafolatlar va erkinliklarni kengaytirish orqali ularning barqaror faoliyat yuritishiga zamin yaratdi [1].

Shu bilan birga, ekologik tadbirkorlikni rivojlantirish faqat umumiy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash bilan cheklanib qolmasdan, maxsus normativ-huquqiy mexanizmlarni talab etadi. O‘zbekiston Respublikasida ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va “yashil iqtisodiyot” tamoyillarini joriy etishga qaratilgan huquqiy baza bosqichma-bosqich shakllantirilmoqda. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senatining 2016-yil 13-dekabrdagi SQ–127-III-son[2] qarori hamda O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi Kengashining 2016-yil 17-oktabrdagi 608-III-son[3] qarori hujjatlarida ekologik xavfsizlikni ta’minlash, tabiiy resurslardan foydalanishni tartibga solish va ekologik talablarning iqtisodiy faoliyatga integratsiyalashuvi masalalari belgilab berilgan. Ushbu normativ-huquqiy hujjatlar ekologik tadbirkorlikni huquqiy jihatdan mustahkamlash va uning institutsional asoslarini shakllantirishga xizmat qilmoqda [2][3].

Keyingi bosqichda ekologik siyosatning iqtisodiy mexanizmlar bilan uyg‘unlashuvi alohida ahamiyat kasb etmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi “2019 — 2030-yillar davrida O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PQ–4477-son[4] qarori bilan ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida boshqaruv tizimini takomillashtirish, ekologik loyihalarni moliyalashtirish va innovatsion yechimlarni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan chora-tadbirlar belgilandi. Ushbu hujjat ekologik tadbirkorlikni rivojlantirishda davlatning faqat nazorat qiluvchi emas, balki rag‘batlantiruvchi va hamkor subyekt sifatida ishtirok etishini ko‘rsatadi [4].

1 https://lex.uz/docs/-3039311
2 https://lex.uz/docs/-5273736
3 https://lex.uz/ru/docs/-3054230
4 https://lex.uz/docs/-4539502

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ekologik tadbirkorlik (ecopreneurship) bo‘yicha xalqaro adabiyotlarda ushbu hodisa ekologik muammolarni bozor mexanizmlari orqali kamaytirish va bir vaqtning o‘zida iqtisodiy qiymat yaratish imkonini beruvchi innovatsion tadbirkorlik modeli sifatida izohlanadi. Iqtisodiy nazariya doirasida Salami, C. G. E., Ekakitie, S. E., & Ebinim, L. O., A. Pigou ekologik tashqi ta’sirlar (externalities)ni soliqlar va kompensatsiya mexanizmlari bilan tartibga solish g‘oyasini ilgari surgan bo‘lsa [6], Obaji, N. O., & Olugu, M. U. va R. Coase mulk huquqlari aniq belgilangan sharoitda muzokara va tranzaksiya xarajatlari orqali muammo yechilishini asoslaydi [7]. Barqaror rivojlanish konsepsiyasi esa Verbivska, L., Lagodiienko, V., Filyppova, S., Papaika, O., Malin, O., & Neustroiev, Y., J. Elkingtonning “triple bottom line” (iqtisodiy–ijtimoiy–ekologik natijalar uyg‘unligi) yondashuvi bilan tadbirkorlik samaradorligini kengroq mezonlarda baholash zarurligini ko‘rsatadi. M. Porter va C. van der Linde ekologik talablar innovatsiyalarni rag‘batlantirib, raqobatbardoshlikni oshirishi mumkinligini ta’kidlab, tartibga solishning “innovatsion effekti”ga urg‘u beradi. Ekotadbirkorlikning imkoniyatlar nazariyasida esa B. Cohen va M. Winn, shuningdek, T. Dean va R. McMullen atrof-muhitdagi “bozor nuqsonlari” va institutlar sustligi yangi “yashil” biznes imkoniyatlarini yuzaga keltirishini, biroq ushbu imkoniyatlar davlat siyosati va huquqiy kafolatlar bilan qo‘llab-quvvatlangandagina barqaror natija berishini ko‘rsatadi [8].

O‘zbekiston ilmiy adabiyotlarida ekologik tadbirkorlik, odatda, “yashil iqtisodiyot”ga o‘tish, resurs tejamkor texnologiyalar va ekologik boshqaruv bilan bog‘liq yo‘nalishlarda talqin qilinadi. Masalan, S. Shamiradova “yashil iqtisodiyot” konsepsiyasining shakllanishi va O‘zbekiston sharoitida joriy etish omillarini tahlil qilib, institutsional mexanizmlar (rag‘batlar, me’yorlar, boshqaruv)ning hal qiluvchi o‘rnini asoslaydi. Shuningdek, Umarov, M., Otamurodov, R., Xaitbayev, J., & Atadjanov, K., Rustamjon o‘g‘li, Q. R., Toshniyozov S. N. va Usmonov N. E. yashil iqtisodiyotning dolzarbligini yoritib, ekologik yo‘naltirilgan biznesni rivojlantirishda davlatning strategik rejalashtirish va rag‘batlantirish funksiyalarini muhim deb baholaydi. Qurbonov, S. N. M., E. Umarov esa sanoat korxonalarining ekologik-iqtisodiy faoliyatini qo‘llab-quvvatlash masalalarini ko‘tarib, ekologik talablar va iqtisodiy manfaatlar uyg‘unligini ta’minlashda normativ-huquqiy hamda moliyaviy mexanizmlarni kuchaytirish zarurligini ta’kidlaydi. Umuman, xorijiy va mahalliy adabiyotlar tahlili ekologik tadbirkorlikning kengayishi ko‘p jihatdan davlat siyosati, huquqiy aniqlik, institutsional ishonch va iqtisodiy rag‘batlar tizimi bilan bevosita bog‘liqligini ko‘rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda ekologik tadbirkorlikni rivojlantirishda davlat siyosati va normativ-huquqiy tartibga solishning ta’sirini baholash uchun kompleks yondashuv qo‘llanildi. Tadqiqot metodologiyasi huquqiy-tahliliy, statistik-qiyosiy va tizimli tahlil usullariga asoslandi. O‘zbekiston Respublikasida qabul qilingan farmon, qaror va dasturlar mazmunan o‘rganilib, ularning ekologik tadbirkorlik faoliyatiga ta’siri institutsional nuqtayi nazardan baholandi. Shuningdek, 2021–2024-yillarga oid rasmiy ko‘rsatkichlar asosida energiya samaradorligi, chiqindilarni qayta ishlash va qayta tiklanuvchi energiya ulushi dinamikasi tahlil qilindi. Empirik natijalar normativ-huquqiy mexanizmlar bilan solishtirilib, sabab-oqibat bog‘liqligi aniqlanib, ilmiy xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O‘zbekistonda ekologik tadbirkorlikni rivojlantirish so‘nggi yillarda davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Ayniqsa, 2030-yilgacha “yashil” iqtisodiyotga o‘tish strategiyasi doirasida qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar ekologik yo‘naltirilgan biznes subyektlari uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Davlat siyosatining asosiy g‘oyasi ekologik barqarorlikni ta’minlash bilan bir qatorda iqtisodiy o‘sishni qo‘llab-quvvatlash, resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish va innovatsion tadbirkorlikni rag‘batlantirishdan iboratdir. Shu nuqtayi nazardan, ekologik tadbirkorlik davlat tomonidan faqat ekologik nazorat obyekti sifatida emas, balki “yashil o‘sish”ning muhim drayveri sifatida qaralmoqda [9].

2030-yilgacha O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tishiga qaratilgan qaror va dasturlarda aniq maqsadli ko‘rsatkichlar belgilangan bo‘lib, ular ekologik tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Jumladan, issiqxona gazlarining YAIM birligiga nisbatan solishtirma ajratmalarini 2010-yil darajasiga nisbatan 35 foizga qisqartirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalari quvvatini 15 GVtga yetkazish hamda elektr energiyasi ishlab chiqarishda ularning ulushini 30 foizdan oshirish kabi vazifalar ekologik texnologiyalar, “yashil” energetika va energiya tejamkor ishlab chiqarish bilan shug‘ullanuvchi tadbirkorlar uchun keng bozor imkoniyatlarini shakllantirmoqda [10].

Davlat siyosatining muhim jihatlaridan biri ekologik talablarni iqtisodiy rag‘batlantirish mexanizmlari bilan uyg‘unlashtirishdir. Masalan, “yashil sertifikatlar” tizimining joriy etilishi ekologik toza mahsulot ishlab chiqaruvchi tadbirkorlar uchun raqobat ustunligini yaratadi. Shuningdek, issiqxona gazlari chiqarilishini monitoring qilish, hisobot berish va tekshirish (MRV) tizimining 2024-yildan to‘liq joriy etilishi ekologik tadbirkorlik subyektlari

faoliyatida shaffoflik va hisobdorlikni oshirib, ularni xalqaro "yashil" moliya bozorlariga chiqishiga zamin yaratadi. Bu holat ekologik tadbirkorlikni nafaqat ichki bozor, balki tashqi bozorlar bilan ham bog'laydi.

Davlat siyosatining samaradorligini baholashda belgilangan maqsadli ko'rsatkichlar muhim ahamiyatga ega. Quyidagi 1-jadvalda "yashil" iqtisodiyotga o'tish doirasida ekologik tadbirkorlik bilan chambarchas bog'liq asosiy ko'rsatkichlar va ularning maqsadli parametrlari umumlashtirilgan (1-jadval).

1-jadval. O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyot va ekologik tadbirkorlik bilan bog'liq asosiy maqsadli ko'rsatkichlar

Ko'rsatkich nomi	Boshlang'ich holat	Maqsadli yil	Maqsadli ko'rsatkich
Issiqxona gazlari ajratmalari (YAIM birligiga nisbatan)	2010-yil	2030-yil	–35 %
Qayta tiklanuvchi energiya quvvati	2021-yil	2030-yil	15 GVt
Qayta tiklanuvchi energiya ulushi	2021-yil	2030-yil	>30 %
Sanoatda energiya samaradorligi	2022-yil	2030-yil	+20 %
Qattiq maishiy chiqindilarni qayta ishlash darajasi	2022-yil	2030-yil	>65 %

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, belgilangan ko'rsatkichlar ekologik tadbirkorlikni rivojlantirish uchun aniq yo'nalishlar beradi. Masalan, chiqindilarni qayta ishlash darajasini 65 foizdan oshirish maqsadi chiqindilarni qayta ishlash, qayta foydalanish va "aylanma iqtisodiyot"ga asoslangan biznes modellarini kengaytirishni taqozo etadi. Bu esa xususiy sektor, ayniqsa kichik va o'rta ekologik tadbirkorlik subyektlari uchun yangi investitsiya va innovatsiya imkoniyatlarini yaratadi.

Davlat siyosati va normativ-huquqiy tartibga solishning ekologik tadbirkorlik rivojiga ta'sirini baholashda eng muhim jihat — qabul qilingan qaror va dasturlarning amaliy natijalari hisoblanadi. O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tish doirasida belgilangan strategik maqsadlar so'nggi yillarda real iqtisodiy va ekologik ko'rsatkichlarda o'z aksini topmoqda. Bu jarayonda ekologik tadbirkorlik subyektlari davlat siyosatining bevosita ishtirokchisiga aylanib, energiya, chiqindilarni qayta ishlash, suv tejash va yashil infratuzilma sohalarida faol rol o'ynamoqda.

Amaliy natijalar shuni ko'rsatadiki, 2021–2024-yillar davomida qayta tiklanuvchi energiya sohasida amalga oshirilgan loyihalar ekologik tadbirkorlikning yangi segmentlarini shakllantirdi. Xususan, Karmana va Nurobod tumanlarida ishga tushirilgan quyosh fotoelektr stansiyalari, Navoiy viloyatida qurilayotgan shamol elektr stansiyalari ekologik tadbirkorlik va xorijiy investitsiyalar integratsiyasining yorqin namunasidir. Ushbu loyihalar nafaqat elektr energiyasi ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilmoqda, balki minglab tonna issiqxona gazlari chiqishining oldini olib, ekologik samaradorlikni oshirmoqda.

Davlat tomonidan energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish uchun berilayotgan imtiyozlar va subsidiyalar ekologik tadbirkorlikning hududiy kengayishiga ham turtki bo'ldi. 2022–2023-yillarda 34 mingdan ortiq obyektda muqobil energiya manbalari o'rnatilishi xonadonlar va kichik biznes subyektlarining "yashil" texnologiyalarga qiziqishini oshirdi. Natijada ekologik tadbirkorlik faqat yirik sanoat loyihalari bilan cheklanmay, kichik va o'rta biznes darajasida ham shakllana boshladi. Bu holat davlat siyosatining inkluziv xarakterga ega ekanligini ko'rsatadi.

Chiqindilarni qayta ishlash va aylanma iqtisodiyot sohasida ham sezilarli natijalarga erishilmoqda. 2016-yilga nisbatan sanitar tozalash xizmatlari qamrovi 18 barobar oshib, chiqindilarni qayta ishlash darajasi 2022-yilga kelib qariyb 30 foizga yetdi. Ayrim xususiy korxonalar tomonidan ikkilamchi xomashyo asosida ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar import o'rnini bosish bilan birga, ekologik yuklamani kamaytirmoqda. Bu jarayon ekologik tadbirkorlikning iqtisodiy va ekologik samaradorligini bir vaqtda ta'minlash mumkinligini amalda isbotlamoqda.

Quyidagi 2-jadvalda ekologik tadbirkorlik bilan bevosita bog'liq ayrim sohalarda davlat siyosati natijasida erishilgan amaliy ko'rsatkichlar umumlashtirilgan (2-jadval).

2-jadval. Davlat siyosati natijasida ekologik tadbirkorlik rivojining amaliy koʻrsatkichlari

Yoʻnalish	Davr	Amaliy natija	Ekologik-iqtisodiy ta'sir
Qayta tiklanuvchi energiya	2021–2024	100–500 MVt quvvatli stansiyalar ishga tushirilmoqda	Issiqxona gazlari chiqishi yiliga yuz ming tonnaga kamaydi
Muqobil energiya (xonadonlar)	2022–2023	34 mingdan ortiq obyekt qamrab olindi	Energiya xarajatlari pasaydi
Chiqindilarni qayta ishlash	2016–2022	Qamrov 18 barobar oshdi	Aylanma iqtisodiyot shakllandi
Suv tejovchi texnologiyalar	2023	478 ming gektarda joriy etildi	534 mln m^3 suv iqtisod qilindi
Yashil hududlar	2021–2024	Yuz millionlab koʻchat ekildi	Iqlim va ekologik barqarorlik oshdi

Jadvaldan koʻrinadiki, davlat siyosati natijasida ekologik tadbirkorlik koʻp tarmoqli va tizimli xarakter kasb etmoqda. Energetika, chiqindilarni qayta ishlash, suv resurslari va yashil infratuzilma sohalarida erishilgan natijalar ekologik tadbirkorlikning iqtisodiyotdagi rolini kuchaytirmoqda. Ayniqsa, suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish qishloq xoʻjaligida ekologik tadbirkorlik elementlarini kengaytirib, mahsulot tannarxini pasaytirish va resurslardan samarali foydalanishga xizmat qilmoqda [11].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, Oʻzbekistonda ekologik tadbirkorlikni rivojlantirish davlat siyosati va normativ-huquqiy tartibga solish tizimi bilan uzviy bogʻliq boʻlib, ushbu mexanizmlar “yashil” iqtisodiyotga oʻtish jarayonining institutsional asosini shakllantirmoqda. Qabul qilingan farmon va qarorlar, strategik dasturlar hamda maqsadli koʻrsatkichlar ekologik yoʻnaltirilgan biznes subyektlari uchun qulay huquqiy muhit yaratib, qayta tiklanuvchi energiya, chiqindilarni qayta ishlash, resurs tejamkor texnologiyalar va yashil infratuzilma sohalarida yangi tadbirkorlik imkoniyatlarini kengaytirdi. Amaliy natijalar energiya samaradorligining oshishi, issiqxona gazlari chiqarilishining kamayishi va ekologik investitsiyalarning koʻpayishi orqali davlat siyosatining samaradorligini tasdiqlamoqda.

Shu bilan birga, ekologik tadbirkorlikni yanada rivojlantirish maqsadida “yashil” moliyalashtirish instrumentlarini kengaytirish, kichik va oʻrta biznes uchun soliq imtiyozlarini kuchaytirish, hududlarda ekologik startaplarni qoʻllab-quvvatlash hamda MRV va sertifikatlash tizimlari asosida shaffof monitoringni takomillashtirish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini rivojlantirish va innovatsion texnologiyalar transferini jadallashtirish ekologik tadbirkorlikning barqaror oʻsishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 5-oktabrdagi “Tadbirkorlik faoliyatining jadal rivojlanishini ta'minlashga, xususiy mulkni har tomonlama himoya qilishga va ishbilarmonlik muhitini sifat jihatidan yaxshilashga doir qoʻshimcha chora-tadbirlar toʻgʻrisida”gi PF–4848-son Farmoni // https://lex.uz/docs/-3039311
2. Oʻzbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senatining 2016-yil 13-dekabrdagi ““Tadbirkorlik faoliyatining jadal rivojlanishini ta'minlashga, xususiy mulkni har tomonlama himoya qilishga va ishbilarmonlik muhitini sifat jihatidan yaxshilashga doir qoʻshimcha chora-tadbirlar qabul qilinganligi munosabati bilan Oʻzbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga oʻzgartish va qoʻshimchalar kiritish toʻgʻrisida”gi Oʻzbekiston Respublikasi Qonuni haqida”gi SQ–127-III-son qarori // https://lex.uz/docs/-5273736
3. Oʻzbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi Kengashining 2016-yil 17-oktabrdagi “Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 5-oktabrdagi “Tadbirkorlik faoliyatining jadal rivojlanishini ta'minlashga, xususiy mulkni har tomonlama himoya qilishga va ishbilarmonlik muhitini sifat jihatidan yaxshilashga doir qoʻshimcha chora-tadbirlar toʻgʻrisida”gi PF–4848-sonli Farmonida belgilangan qoidalarni amalga oshirish boʻyicha chora-tadbirlar haqida”gi 608-III-son qarori // https://lex.uz/ru/docs/-3054230
4. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi “2019 — 2030-yillar davrida Oʻzbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga oʻtish strategiyasini tasdiqlash toʻgʻrisida”gi PQ–4477-son qarori // https://lex.uz/docs/-4539502
5. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrdagi “2030-yilgacha Oʻzbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga oʻtishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish boʻyicha chora-tadbirlar toʻgʻrisida” PQ-436-son qarori // https://lex.uz/docs/-6303230
6. Salami, C. G. E., Ekakitie, S. E., & Ebinim, L. O. (2023). Impact of government policy on entrepreneurship growth and development of small-scale business. Journal of Global Social Sciences, 4(14), 73-102.
7. Obaji, N. O., & Olugu, M. U. (2014). The role of government policy in entrepreneurship development. Science Journal of Business and Management, 2(4), 109-115.

8. Verbivska, L., Lagodiienko, V., Filyppova, S., Papaika, O., Malin, O., & Neustroiev, Y. (2022). Regulatory Policy of the Entrepreneurship Development as a Dominant of Economic Security of the National Economy. International Journal of Safety & Security Engineering, 12(5).
9. Rustamjon o'g'li, Q. R. (2025). TADBIRKORLIK FAOLIYATINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI. Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi, 19(2), 168-171.
10. Umarov, M., Otamurodov, R., Xaitbayev, J., & Atadjanov, K. (2025). Yashil iqtisodiyot sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda davlatning roli. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 3(4).
11. Qurbonov, S. N. M. (2024). Innovatsion faoliyatni davlat tomonidan tartibga solinishi. Science and Education, 5(9), 177-184.

muhandislik
& iqtisodiyot
ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov
Musahhih: Zokir Alibekov
Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S–5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy

+998 93 718 40 07
https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal
t.me/yait_2100